

OBSAH.

	Strana		Strana
Slovo úvodní.....	1	Čidla neboli ústroje smyslové	34
Složení těla lidského a výkony jednotlivých ústrojů	3	Oko	34
I. Ústroje pohybu	5	Ucho	36
A. Kosti	5	Dutina nosní	37
2. Kosti hlavy	6	Čidlo pro chuť	38
2. Kosti trupu	7	Čidlo pro rovnováhu těla	38
3. Kosti končetin.....	10	Kůže a smysl kožní	38
B. Svaly	10	Výživa těla a výměna látek ..	41
II. Ústroje oběhu krevního a mízního	13	Nemoc	43
III. Ústroje dýchací	18	Příčiny nemoci	45
Hrtan	18	Nemoci nakažlivé neboli infekční	47
Průdušnice	19	Tyf břišní či střevní (horká nemoc)	48
Plíce	19	Tyf skvrnitý či exantematický. (Peteče).....	50
Pohrudnice	19	Tyf vracející se či návratný	50
V. Ústroje výživy (zažívací)	20	Mor indický či asijský....	51
Dutina ústní	21	Žlutá zimnice	52
Hltan čili požerák	23	Cholera asijská	52
Jícen	23	Cholera nostras.....	54
Žaludek	23	Červenka či úplavice	54
Střevo	24	Neštovice pravé	54
Slinivka břišní	26	Neštovice plané (ovčí) neboli varicella	57
Játra	26	Spalničky či osypky	57
Slezina	27	Spála (či t. zv. šarlach)....	59
IV. Ústroje močové a pohlavní	27	Mázdřivka, difterie neboli záškrt	60
Ledviny	28	Růže neboli erysipel	61
Močovod.....	29	Zimnice střídavá, střídavka čili nákaza bahenní (malaria)	62
Měchýř močový	29	Chřipka čili influenza	63
Roura močová	29	Tuberkulosa (úbytě)	63
Ústroje pohlavní	29	Příjice nebo-li syphilis	65
Prsní žlázy či prsy	30		
VI. Ústroje čivové a smyslové	31		
Mozek a mícha.....	31		

	Strana		Strana
Ztrnutí šíje	67	Nemoci pohrudnice	90
Vzteklina	70	Zánět pohrudnice (pleuritis)	90
Nakažlivý zánět žlaz příuš- ných	71	Vodnatelnost hrudníku	91
Ozhřivka	71	Plynnatost hrudní	91
Snět slezinná nebo-li uhlák (anthrax neb carbunculus)	71	Nemoci ústrojů oběhu krevního	91
Choroby kostí, kloubů a svalů ..	72	A. Nemoci srdce	92
Anglická nemoc či křivice (rhachitis)	72	Zánět srdečníku	92
Změknutí kostí	73	Zánět srdce t. j. svalstva srdeč- ního nebo vnitroblány sr- deční a chlopní	92
Vleklý zánět obratlů	74	Srdeční vada	92
Hostec kloubní (rheumatis- mus)	74	Zvětšení (hypertrofie) srdce ..	94
Počasný hostec	74	Tlučení srdce	94
Hostec (rheumatismus) sva- lový	75	Ztučnění srdce	95
Nemoci krve a výživy	75	Úzkost srdeční (angina pec- toris)	96
Chudokrevnost	75	B. Nemoci cevstva	96
Blednička (chlorosa)	75	Zánět tepen	96
Kurděje čili skorbut	76	Zkornatění tepen	97
Otylost či tučnatost	76	Výduť tepen	97
Úplavice močová	77	Zánět žil	98
Úplavice cukrová	77	Rozšíření žil, čili městky aneb křečové žíly	98
Dna či podagra	77	Zlatá žíla či haemorrhoidy ..	99
Nemoci ústrojů dýchacích	78	Rozšíření žil v provazci chá- movém či kýla městková ..	100
Rýma	79	Zánět cév mízních	100
Polyp nosní	80	Choroby ústrojů zažívacích	101
Nemoci hrtanu	80	Choroby ústrojů žvýkacích a polykacích	101
Prudký katarrh hrtanu	80	Zánět sliznice ústní	101
Záškrt nebo-li krup hrtanu ..	80	Zánět sliznice hltanové	101
Otok hrtanu nebo hlasivky ..	81	Zvředovatění sliznice ústní ..	101
Tuberkulosa hrtanu	81	Moučnice (soor)	102
Polypy hrtanu	81	Vředy na sliznici dutiny ústní ..	102
Obrna hlasivek	81	Zánět mandlí	102
Křeč hlasivky	81	Zbytnění či zvětšení mandlí ..	103
Katarrh průdušek	82	Bolesti zubů	103
Kašel davný či zádušný	83	Zubní pištěl	104
Rozšíření průdušek	83	Zánět žlázy příušní	104
Zúžení průdušek	84	Slinotok neboli slintání ..	104
Záducha, dýchavice, asthma ..	84	Zúžení jícnu	104
Choroby plic	85	Choroby žaludeční	105
Zánět plic čili pneumonie	85	Katarrh žaludeční	105
Prudký či kruposní zánět plic ..	85	Vřed žaludeční	107
Vodnatelnost čili otok plic ..	86	Roztažení žaludku	108
Rozednutí plic nebo-li em- physem	86	Slabost žaludku nervosní ne- boli dyspepsie	108
Snět plic	86	Rak žaludeční	110
Plivání a chrlení krve	87	Choroby střevní	110
Souchotiny neboli tuberku- losa plic	87	Katarrh střevní	111
		Vleklá zácpa	112

	Strana
Vředy ve střevě	113
Zúžení střeva	113
Ucpání neboli neprůchodnost střeva (miserere)	113
Zánět slepého střeva	114
Nadýmání	115
Zlatá žíla	115
Krvácení ze zadního střeva ..	115
Cizopasnici žijící v lidském střevě	115
Tasemnice	115
Škrkavky	120
Roupi	120
Choroby pobřišnice	120
Zánět pobřišnice tuberkulosní	121
Vodnatelnost břišní	122
Nemoci jater	122
Žloutenice či žloutenka	122
Prudký či hnisavý zánět jater a hlíza jaterní	123
Vleklý či počasný zánět jater, ztvrdnutí jater, nemoc pi- jáků	124
Tučnost jater	124
Rakovina jater	125
Žluční kaménky	125
Měchožil jaterní	125
Nemoci sleziny	126
Bělokrevnost	126
Choroby ústrojů močových ..	127
Zánět ledvin či nemoc Brigh- tická	127
Prudký zánět ledvin	127
Vleklý zánět ledvin	128
Tuberkulosa ledvin	128
Kolika ledvinová	129
Ledvina bloudivá	129
Katarrh měchýře močového	129
Kaménky močové	129
Močení do postele	130
Krvavá moč	130
Špatný a porušený výtok moči	130
Nemoci čivstva	131
Zánět omozečnic	131
Mrtvice mozková čili apople- xie	131
Úbytě míšní, vysýchání míchy či tabes	132
Padoucnice, padoucí nemoc, epilepsie	133

	Strana
Tanec sv. Víta neboli posun- čina	133
Migréna	134
Hysterie	134
Neurasthenie	134
Ztrnutí či tetanus	135
Choroby dětské	135
Nemoci novorozenců	135
Zánět pupku	135
Krvácení z pupku	136
Kýla pupeční	137
Opruzení	137
Škytání	137
Špatná chuť k jídlu	138
Přílišná chuť k jídlu	138
Nemírná žízeň	139
Vrhnutí	139
Zácpa	140
Průjem	142
Oční zánět	142
Žloutenka	143
Moučnice	143
Povšechné křeče, psotník ..	143
Nemoci děti dospě- lejších	144
Nemoci ženské	145
Nepravidelností čmýry	145
Čmýra bolestivá	145
Přílišná ztráta krve při čmýře	145
Náhle přerušení čmýry	146
Choroby rodidel ..	146
Mokvavý lišej na zevních ro- didlech	146
Svědivina zevních rodidel ..	146
Zánět pochvy	147
Kapavka	148
Záněty hlubších částí sliznice	149
Křeč pochvy (vaginismus)..	149
Polypí poševní	150
Výhřez pochvy	150
Choroby dělohy	151
Bílý tok či katarrh dělohy ..	152
Zánět dělohy	154
Zúžení a uzavření se dělohy ..	156
Změna podoby a polohy dě- ložní	156
Nachýlení se dělohy do předu	159
Nachýlení se dělohy do zadu	160
Klesání a výhřez dělohv ..	160
Nádory děložní	161

	Strana		Strana
Rakovina (carcinoma) dělohy	162	Zánět spojivek kapavčitý	176
Změna velikosti dělohy	163	Oční zánět u novorozených	176
Choroby vaječníků	163	Skrofulosní zánět spojivky	176
Zánět vaječníků	163	Nemoc egyptská, trachom čili	
Nádory vaječníků	163	zánět zrnitý	176
Choroby prsů	164	Hluboký zánět rohovky	177
Nedostatečný vývin prsů	164	Zánět duhovky	177
Zvětšení prsů při čmýře	165	Šedý zákal	177
Tučné prsy	165	Zelený zákal	177
Zánět prsů	165	Choroby ušní	177
Zatvrdnutí prsů	166	Zátka ušní	178
Rakovina prsů	166	Záněty furunkulosní (nežit)	179
Některé choroby chirurgické (ran- lékařské)	167	Cizí tělesa	179
Kýly či výhřezy (hernie)	167	Vleklý (chronický) katarrh	182
Kýla (průtrž) vodní	169	Rýma	183
Nádory či novotvary	169	Třetí mandle	183
Zhoubné nádory	170	Některé vady řeči	186
Prosté nádory	170	Patlavost	186
Nádor masový	170	Koktavost	186
Nádor tukový	170	Huhňavost	187
Nádor vazivový	170	Některé choroby kožní	187
Nádor chrustavkový	170	Skvrnitost kůže	187
Nádor kostní	171	Pihy a smahy	187
Nádor svalový	171	Skvrny kožní	188
Nádor nervový	171	Choroby kožní zavi- něné nepravidelným vyměšováním potu a mazu kožního	189
Nádor cévní	171	Přílišný pot	190
Nádory bradavkovité	171	Nedostatek potu	190
Nádor žlázový	171	Mazotok	191
Rakovina	171	Uhry	191
Kysty neboli nádory měchý- řovité	171	Trudovina	192
Hlízy	171	Výrůstky na kůži	192
Hlíza horká	172	Mozol	193
Hlíza studená	172	Kuří oko	193
Sněť (Brand)	172	Bradavice	193
Choroby oční	174	Nemoci kožní způso- bené cizopasníky	194
Vady vidění	174	Svrab neboli prašivina	194
Dalekozrakost	174	Veš vlasová	194
Krátkozrakost	174	Veš šatní	195
Šilhání	174	Muňka	195
Nemoci víček	174	První pomoc při úrazech, nehodách a v nebezpečnostvích života	195
Mokvavý lišej	174	Zlomení kostí a vymknutí kloubů	196
Ječné zrno	175	Vymknutí	198
Opar víček	175	Vyvrtnutí	199
Růže na víčkách	175	Zhmoždění	199
Poranění víček	175		
Nemoci spojivky	175		
Překrvení spojivek	175		
Zánět spojivky	175		

	Strana
Rány	199
Jak se zastaví krvácení? ..	203
Krvácení z vnitřních ústrojů	207
Krvácení z nosu	207
Krvácení z plic (chrlení krve)	208
Vrhnutí krve	208
Krvácení z ucha	208
Krvácení vnitřní	208
Rány otrávené	209
Bodnutí hmyzem	209
Poranění otrávenými zbra- němi	209
Uštknutí hadem (zmijí)	209
Pokousání vzteklým zvíře- tem	210
Rány otrávené zárodky cho- roboplodnými a hnisavými	210
Jak obvazovati rů- zné části těla	211
Šátkový obvaz	212
Obínadla	214
Náplast	216
Spálení a opaření ..	216
Úrazy a smrt elek- trinou	220
Zmrznutí	221
Utopení	223
Udušení	226
Oběšení	226
Uškrcení	226
Zardoušení	227
Zadušení jedovatými plyny	227
Ztráta vědomí (bez- vědomí)	229
Poranění mozku	229
Otravy	229
Mrtvice	230
Úpal (zážeh) sluneč- ní	231
Otrávení (otrava)	232
Umělé dýchání	233
Jak se odstraňují cizí tělíška z oka a z ucha?	236
Doprava raněných a nemocných	236
Ošetřování nemocných	239
Teplota v pokoji	239
Položení nemocného	239
Větrání místnosti	240

	Strana
Čistění nemocného	240
Jak pozdvihneme nemocného?	241
Výživa nemocného	241

Jak se podávají léky?
(Pilulky, prášky, tabletky,
koření, výtažek, masť, ma-
zání, pasta, náplast, tekutá
směs, tinktury, vody destill.,
líhy, nálev, odvar, sirup) 242-3

Léky v domácnosti nejčastěji používané .....

Alcě, andělíka, antipyrin, anýz, arnika, bazalka, be- drník, borax, borůvka	244
Cicvár, citronová, šťáva, cukr mlečný, c. třtinový, divizna, dub, fenýkl, heřmánek, Hoff- manské kapky	245
Hořčice, hořec, chinová kůra, ibišek, jalovec, jetel hořký	246
Kamenec, kaprad, samčí, kmín, kolloidum, komonice lék., kořen fialkový, kozlík lék., křen, lanolin, lípový květ	247
Magnesie pálená, maliny, man- dle, máta peprná, mateří- douška, med, medvědice, ocet	248
Ocet aromatický, octan, hli- nitý, oranžovník, pelyněk, petržel, pijavka	249
Plavuň, plicník lék., prha, přeslička polní, puškvorec, rebarbora, ricinus, rmen, rozmarina	250
Řebříček, sacharin, senesové listy, skočec, skořicová ků- ra, sůl hořká, šalvěj lék.	251
Šaratice, škrob pšeničný a rý- žový, vaselina, voda Gou- lardova, voda vápenná, ze- měžluč	252

O lázních a vodoléčbě .....

Lázně teplé	254
Ruské parní lázně	255
Irské lázně	255
Lázně studené	256
Některé způsoby vo- doléčby při domá-	

	Strana		Strana
Jím ošetřování ne- mocných	258	Lázně léčivé, přiro- zené a umělé.....	264
Jak dopravit nemocné- ho do vany	258	Lázně slatinné, sirné, mořské.....	264
Studené omývání	258	Lázně železité, sirnaté, jodové, alkalické	265
Studené obklady	259	Lázně aromatické, z listů ořechových, z kůry du- bové	266
Priessnitzovy obklady	260		
Studené oviny, studené zabalení, obklady le- dové, chladiče, sprchy, polévání a stříky....	261	Dodatek: Luhačovice (lázně na Moravě)	269
Teplé mokré obklady a kataplasmy	263		